

DE GESCHIEDENIS VAN DE "PAPETERIE ANGLAISE" (1902-1989) EN VAN HAAR UITBATERS

Een oud gekende handelszaak is alweer uit het Gentse stadsbeeld verdwenen. Op 30 juni 1989 sloot in de Voldersstraat de "Papeterie Anglaise" haar deuren na 87 jaren bestaan in hetzelfde pand. Ik veronderstel dat ettelijke Gentenaars belangstelling zouden kunnen vertonen voor de geschiedenis van die zaak. Vandaar dit artikel. Ik heb mij veroorloofd tevens enige informatie te verstrekken i.v.m. de geschiedenis van de familie van de eigenaars, zodat men beter het ontstaan en de evolutie van de zaak kan begrijpen. Er hoort daar echter ook een geïnteresseerd doel bij. Het zou nl. kunnen dat documenten die met onze familie verband houden, ergens op de zolders van andere Gentse families liggen. Ik zou hen erkentelijk zijn er kennis te mogen van nemen.

Bij het bekijken van oude foto's, waarvan er enkele hier gepubliceerd worden, stelt men vast dat het uitzicht van de winkel, zowel binnen als buiten, sedert voor de eerste wereldoorlog niet erg veranderd was. Op een hier moeilijk te reproduceren foto van voor 1914 herkent men de borden tegen de muur en de toonbank die pas maar in de jaren zestig met nieuwe houten platen overtrokken is geworden. De kassa (NCR) is tot de laatste dag blijven werken. Dit alles wekte bij de klanten een gevoel van traditie en continuïteit op en zorgde tevens voor een zeker pittoresk karakter. Een vrij groot deel van de cliënteel bestond namelijk uit vaste klanten. Generaties Gentse families - en families uit de hele provincie - hebben de drempel van de Papeterie Anglaise betreden.

De zaak werd in 1902 gesticht door mijn grootmoeder, Angèle De Keukelaere, geboren te Gent in 1873 - het jaar der overstromingen; men bracht haar met een schuit naar St. Macharius om er gedoopt te worden - en aldaar overleden in 1951. Het mooiste schrijfpapier kwam in die tijd uit Engeland, vandaar de naam. In Brussel was er ook een zaak gevestigd met die naam; er bestond echter geen enkel verband tussen beide.

De vader van Angèle De Keukelaere, Barthélémy (1828, Gent - 1897, Gent), bezat een bekende drukkerij in de Brabantdam (enkele huizen voorbij de "Tienda", richting St.-Annakerk). Hij was gehuwd met Camille De Vos (1837, Oudenaarde - 1900, Gent). Verzamelaars kunnen nog op ettelijke 19e eeuwse drukwerken de naam De Keukelaere terugvinden. Het atelier was in de Lange Boomgaardstraat gevestigd en zette tot 15 mensen aan het werk. Een zoon, Georges (1869, Gent - 1922, Gent), zette de zaak voort met twee vennoten, Dugniolle en De Moor. Dit bedrijf werd vooral bekend voor de productie van de albums "Charm". Nonkel Georges was een enigszins enigmatische figuur, die vaak op zijn boot, te water op Leie of Schelde, mensen ontving en die bekend stond als een levensgenieter en... hypnotiseur. Hij bewoonde een Art Nouveau-huis vooraan in de Krijgslaan (kant Parklaan). Angèle had twee zusters, Marie, die met de zanger Bisson trouwde, en Claire, die in het bootje

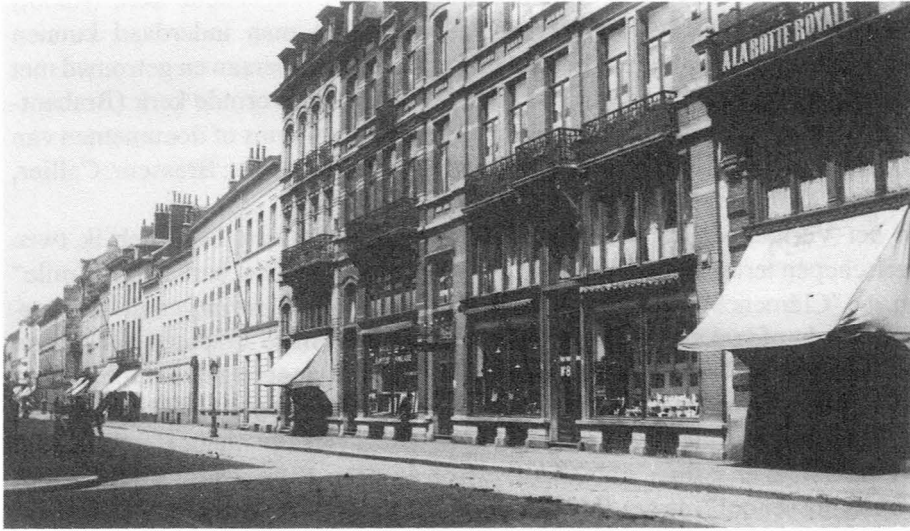

Fig. 1. Hoe de Voldersstraat in de tijd van het paardenvervoer (zie het mest op straat) er uitzag. Een smeedijzeren uithangbord siert de gevel naast de privédeur van de Papeterie Anglaise : (Téléphonie privée" (een zaak die toen op de eerste verdieping gevestigd was). Op het bord prijken vier isolatoren en een telefoontoestel. Rechts, de schoenenwinkel "A la Botte Royale" (later een meubelzaak, een weefselwinkel, de apotheek van Mevrouw Altdorfer-De Clercq, coiffure Georges en uiteindelijk ensemblier Samyn). Links, de werkplaats van de Papeterie Anglaise (later boekhandel Claeys-Verheughe en een schoenenwinkel), de winkel van kleermaker Harry Horsten (later kleermaker Lahaut en vervolgens parfumerie Juvena), dan een huis dat later veranderd is in een kantwinkel "Au Lilas Blanc" (het was er zo donker dat men het in de straat "La Tulipe Noire" noemde!) en nadien beenhouwerij Van Daele, het huis van baron Goethals (later electriciteitszaak Vincent), het huis bewoond door de bedienden van baron Goethals en later door een geneesheer (beide huizen zijn afgebroken geworden voor de huidige building, die als eerste huurders de oude firma's Tydgadt-Broekaert en Verbeke kende), het huis van pastijbakker Broekaert (later Orfèvre Christine), het huis van Juffrouw Martens (damesbadmantels). Op de zijgevel van het huis op de hoek kan men lezen "Leon Otten - confection dames - nouveautés - soeries". Op het huis op de andere hoek : "Gal..., tailleur, im...". De garage De Ridder & De Meulenaere was er gevestigd. De meeste huizen hebben meerdere "spionnen" (spiegels). Deze foto moet tussen 1902 en 1914 getrokken geweest zijn.

stapte met een Oostendenaar, Emile De Wynter.

In 1909 trouwde Angèle op haar beurt met Frank Olof Ödberg (1879, Gent - 1917, Truro, Cornwall), zoon van de Zweedse reder en houthandelaar Johan Olof Ödberg (1835, Arnäs - 1894, Gent). Johan Olof was te Arnäs geboren, dicht bij Örnköldsvik, 570 km ten Noorden van Stockholm. Hij vestigde zich vermoedelijk in 1860 te Gent en associeerde zich met een zekere Löwener. De enige indicatie waarover ik beschik is een stempel "Ödberg & Löwener". Ik bezit weinig inlichtingen over laatstgenoemde. R. Sunaert vermeldt in haar licentiaatsverhandeling "De geschiedenis van de Gentse staatskerk (Brabantdam) en zendingskerk (Rabot) 1815-1914" (RUG, 1990) dat een be-

langrijke Gents koopman, Sophus Löwener, de evangelische kerk (Rabot) financieel steunde. Mijn overgrootvader zou die man inderdaad kunnen gekend hebben daar hijzelf, hoewel oorspronkelijk lutheraan en getrouwd met een anglikaanse, lid was van de kerkeraad van de hervormde kerk (Brabantdam). Vele namen die men kan terugvinden in fotoalbums of documenten van de familie uit die tijd zijn verbonden met het protestantisme : Brasseur, Callier, Choisy, Montigny, Nap, Steinlen...

In het Veritas register (een equivalent van Lloyds) van 1880 heb ik twee zeilschepen teruggevonden van J.O. Ödberg, met name het barkschip "Emile" en de "Clémence". Beiden waren in de haven van Gent uitgerust. Zij vervoerden hoofdzakelijk verschillende houtsoorten, maar brachten ook guano uit Peru en Chili mee. Een aquarel van de "Emile" hangt nog thuis. Johan Olof werd vice-consul van Zweden en Noorwegen te Gent in 1873. Door zijn tussenkomst kwamen vijf van de zeven dochters van zijn nicht, Henny, Anna, Hilda, Selma en Esther Ahlnder, tussen 1879 en 1889 school lopen (d.w.z. "finishing school") op het "Institut Desprez" (later tot "Institut De Kerckhove" omgedoopt). Die meisjes zijn een tijd met schoolvriendinnen in contact gebleven. Het zou dus niet verwonderlijk zijn dat men bij het snuisteren in de archieven van Gentse of Oostvlaamse families brieven of foto's uit Zweden vindt ("Wie was dat nu?" ...). Johan Olof Ödberg trouwde in 1866 met Sophie Phillips (1846, Nieuwpoort - 1928, Brussel), dochter van John Phillips (1805, Hastings - 1865, Cannes), een Engelse reder die zich in 1824 te Nieuwpoort gevestigd had na 5 jaren te Vlissingen vertoefd te hebben. Hij schijnt een niet te onderschatten rol gespeeld te hebben in het economisch leven van eerstgenoemde haven. R. Dumon vermeldt echter in zijn werk "De Geschiedenis van Nieuwpoort" dat hij begon met goederen "in te blauwen" (= te smokkelen) in Engeland! Misschien was dat een soort traditie, want D.W. Thornton ("Hastings. A Living History") vertelt dat smokkelen heel frequent voorkwam langs de kust van Kent en East Sussex. Oranje-gezind, hielp John Phillips met zijn loggers en kotters in 1830 het Nederlandse garnizoen ontsnappen. Die daad werd hem blijkbaar niet kwalijk genomen daar hij in 1831 van de Regent Surllet de Chokier toelating kreeg om in België te blijven en om van de Belgische burgerrechten te genieten. Dat document ligt nog steeds in de archieven van onze familie. Dat Zweeds-Engels huwelijk, temidden van de Franstalige burgerij in Vlaanderen betekende, via het spreken van ten minste vier talen, dat er een soort multi-culturele sfeer in de familie heerste. Het echtpaar woonde in de Speldenstraat nr. 2 (vermoedelijk het huis op de hoek van het Anseeleplein; ik heb daar geen zekerheid over), en kreeg zeven kinderen (waarvan alleen twee oud genoeg werden om te huwen). Na Johan Olof's dood verhuisde de familie naar de Van Hulthemstraat nr. 50.

Frank Olof's zuster, de dynamische Gertrude (1869, Gent - 1952, Brussel) - "Elsé" voor de familie en de vrienden -, beheerde verder de zaak na het overlijden van haar vader, hetgeen vrij ongewoon was voor een jonge vrouw

Figs. 2a en b. Reclamekaart uit 1910.

a) Het kind in de wagen is de Heer Johan Olof Ödberg. Rechts van de wagen zijn moeder, Angèle Ödberg-De Keukelaere, links de "nurse", Victorine Vivex. Voor de deur een winkeljuffrouw en er naast de Heer Meurillon. Het uithangbord dat nog zichtbaar was op fig. 1 is nu verdwenen.

<p>Tél. 2252. Rue des Foulons 8 - 10 Correspondance</p>	<p>Carte Postale</p>	<p>Tél. 2423. Boulevard Albert 30. Adresse</p>
<p>PAPETERIE ANGLAISE 8 - 10, Rue des Foulons, Gand Succursale : BOULEVARD ALBERT N° 30</p>		
<p>GRAND CHOIX DE PAPIERS A LETTRES Innombrables articles pour Cadeaux MAROQUINERIE. — ALBUMS. — MENUS</p>		
<p>Cadres et Pêle-Mêle en tous genres et en tous formats ENCADREMENTS <i>450 différents profils existent en Magasin</i> GRAVURES RELIGIEUSES & DE FANTAISIE REPRODUCTIONS ARTISTIQUES.</p>		

b) Achterkant van de kaart met publiciteit.

in die tijd. Er greep toen een kortstondige associatie plaats met een zekere Jacobsen. Elsé, anglikaans en liberaal opgevoed, was sterk geëngageerd in de anti-klerikale strijd en in ondernemingen met sociaal karakter. Zij huwde in 1900 met François Henri Helaers (1867-1921) uit Brussel, een man die zich verdienstelijk gemaakt had bij het exploreren van Kongo, hoofdzakelijk de streek rond Moliro (zie P. Salmon : Les carnets de campagne de François Helaers, "le blanc sans fusil". Académie Royale des Sciences d'Outre-Mer, Bulletin des Séances, 1972-4, 526-540).

Frank Olof had in tegenstelling met zijn zuster blijkbaar meer zin voor avontuur dan voor de zakenwereld. Reeds in 1895 stapte hij aan boord van het Noorse barkschip "Sjökungen" als leerling-matroos. Na een wereldreis van drie jaar kwam hij te Gent terug als een bebaarde 18-jarige jonge man; zijn eigen moeder herkende hem niet! Hij werd tweemaal vereremerkt om een jongen van de verdrinkingsdood te redden (Henleykaai) en om een op hol geslagen paard tot stilstand gebracht te hebben (Voldersstraat). Dit laatste kostte hem jaren nadien het leven, daar zijn lever toen verpletterd werd en nooit meer volledig herstelde. Daarbij leed hij ook aan verschillende tropische ziektes. Hij was een typische volwaardige "sportsman" uit die tijd. Een elandjacht in Finland (op de voorlopers van onze langlauf) pikte hij graag mee. De "Club Nautique" verhief hem tot "membre émérite" na zijn talrijke overwinningen of klassementen in nationale en internationale wedstrijden (w.o. het olympisch zilver in 1900 te Parijs en uiteraard ook in Henley). Krantenknipsels uit die tijd tonen aan dat hij als lid van de "Jeanne d'Arc" ook een handige schermer was. Hij bezat ettelijke honden, die o.a. gehuisvest waren in de tuin die hij huurde op de Henleykaai, juist achter de oude lokalen van de Club Nautique. Hij bouwde er trouwens samen met een schrijnwerker een houten zomerhuisje, dat niet zolang geleden afgebroken werd om plaats te ruimen voor het Provinciaal Handels- en Taalinstituut. Soms ging hij met twee van zijn gevaarlijkste honden in de "scheue" wijken wandelen. Op mooie avonden namen mannen er plezier in op de kasseien van smalle straten te zitten met gestrekte benen, leunend tegen de gevel. Wee diegene die het aandierf over de benen heen te stappen, want dat was een goedgevonden reden om "boel" te zoeken! Naar het schijnt werden er soms zelfs messen getrokken. Bij het naderen van die forse kerel met zijn twee honden verdwenen de benen vliegensvlug... Op een avond werd hij aangerand op de hoek van een van de straatjes van de Cité Ouvrière. Tamelijk slecht geluimd omwille van een "schup tussen zijn bienen", verdedigde hij zich zodanig dat de aanrander lang gehospitaliseerd moest worden. Het scheelde niet veel of hijzelf werd vervolgd omdat de verdediging niet "evenredig" was met de dreiging! Hij trouwde in 1909 met de reeds vermelde Angèle De Keukelaere. Op dat ogenblik baatte zij reeds zeven jaren de Papeterie Anglaise uit. Hij leerde toen het vak van inlijster. De zaak nam meer en meer uitbreiding, zodat ook het naburig pand (later boekhandel Claeys-Verheughe) gehuurd werd om er de werkplaats te

Fig. 3. Foto uit 1910. Frontale opname van de werkplaats (links) en van de winkel (rechts). De uitstalramen rechts dragen nog geen opschriften. Later zullen zij met Engels schrift door schilder Van de Vyvere getooid worden. Die vakman had een winkel in de Kortrijksesteenweg en was ook bekend als "Douglas den IJzerbreker" (medegedeeld door de Heer J. Fordeyn).

vestigen (zie Figs. 1-2-3). Later verhuisde de werkplaats naar de kelders, waar men nu nog gewelven vindt die vermoedelijk behoorden tot het klooster der "Spinneskens". Achter het huis met het huidige nr. 8 bevindt zich nog steeds de kapel. Een geklasseerde gevel van dat klooster bevindt zich achter het wisselagentschap De Martelaere in de Mageleinstraat. In het vooruitzicht van de wereldtentoonstelling van 1913 werd ook een tijd een bijhuis gevestigd in de Albertlaan (thans Astridlaan) op de hoek van de Blankenbergestraat. Van dat huis bezit ik echter geen document of foto, tenzij de vermelding op de hier gepubliceerde postkaart (zie Fig. 2b). In 1910 werd mijn vader, Johan Olof, geboren in de Voldersstraat.

In 1914 vluchtte de familie naar Groot-Britannië, samen met de "nurse" Victorine Vivex. Ondertussen werd de zaak verder uitgebaat door enkele personeelsleden voor eigen profijt. Het gezin werd gehuisvest te Truro (Cornwall) en verbleef er tot het einde der hostiliteiten. Mijn grootmoeder werd in de vluchtelingendienst tewerkgesteld omwille van haar kennis van het Nederlands, het Frans en het Engels. Grootvader verdiende er nog wat door als inlijster te werken. Hij overleed echter aldaar in 1917. Mijn grootmoeder was vrij bijgelovig maar had niettemin een heel sterk en moedig karakter. Na de oorlog startte zij opnieuw van minder dan nul, daar hoofdzakelijk schulden op haar stonden te wachten bij de thuiskomst. Hoewel zij er als een eerbiedwaardige,

Fig. 4. De werkplaats van de Papeterie Anglaise met reclames voor "Perry" pennen en "Antoine" inkt. Bovenaan, reclame van de Société Anonyme de Téléphonie Privée. Op een andere, hier niet afgebeelde foto kan men lezen : "Installations à forfait - Téléphones - Sonneries et horloges électriques - Avertisseurs de vol et d'incendie - Lignes privées - Installations par abonnement". Op nog een andere foto, die hier om technische redenen moeilijk te reproduceren was, kan men links van de deur een bord ontcijferen : "...ericain consulate - ... hours - a.m., 2 to 4 p.m.". Blijkbaar de spreekuren van het Amerikaans consulaat dat op een verdieping moest gevestigd geweest zijn.

strenge (en zij was het ook) dame uitzag, kon zij haar mouwen oprollen wanneer nodig. Een klein voorbeeld. De eigenaars van een tegelfabriek waren haar een som geld schuldig en bleven het vereffenen uitstellen, vermoedelijk hopen dat zij het sturen van herinneringsbrieven beu zou worden. Op zekere dag was zij het inderdaad beu, maar loste het op een eerder verrassende wijze op. Zij ging met een bediende een "steekkeire" huren, reed naar het bedrijf van haar schuldenaars, vulde er de kar vol met tegels tot de waarde van de schuld bereikt was, en reed door het stadscentrum weg voor de ogen van de machteloze fabrikanten en voor die van de uitermate verwonderde "burgers"... Dat zij wist wat zij wou blijkt ook uit het volgende, onbelangrijk maar koddig feit. Haar eerste schrijfmachine was een "Smith Premier" (die hebben wij nog). Zij had echter nooit leren typen en wou per se dat de letters opgesteld waren in overeenstemming met haar eigen mentale schema. D.w.z. dat men speciaal voor haar een klavier heeft samengesteld, met iedere letter daar waar zij het wou!

In de loop van de jaren twintig heeft mijn vader zijn studies moeten staken

omwille van gezondheidsproblemen van zijn moeder, en leerde ook hij het vak van inlijster te Brussel. Na zijn legerdienst bij de strijdwagens (de FT-17 Renault tanks) te Sint-Denijs-Westrem, begon hij in de zaak te werken. Zijn huwelijk met Marie-Louise Marque, die in 1909 te Brussel geboren was, werd tot na de oorlog uitgesteld omwille van zijn activiteiten in de weerstand. Mijn moeder nam de boekhouding op zich. Hun zoon, steller dezer, ging een wetenschappelijke loopbaan op, hetgeen voor gevolg had dat geen derde generatie U te woord kan staan achter de toog van de Papeterie Anglaise.

Ik kan hier onmogelijk alle personeelsleden opsommen die in de winkel of op het atelier gewerkt hebben, of die bij het huishouden geholpen hebben. Velen leven gelukkig nog. Ik vraag hen mij te willen verontschuldigen ze niet allen te vermelden. Sommigen zijn heel lang tewerkgesteld geweest. Twee generaties Yvergneaux zijn de boekhouding komen controleren. Jo Boes was al meer dan dertig jaren verkoopster toen de winkel ophield te bestaan. Een figuur die integraal deel uitmaakte van de Papeterie Anglaise en die ook het leven van de familie deelde, was Elza De Sutter. Zij overleed op 30 november 1975 op de leeftijd van zeventig jaar na vijftig jaren dienst. Zij bezat een bijzondere goede kennis van de genealogie en van de geschiedenis van vele Gentse families. Tot haar dood hanteerde zij de ronde pen en de Ballon pen om respectievelijk de titels (of prijsetiketten) en de teksten te schrijven. Zij vertoonde karaktertrekken die, naar men beweert, typisch Gents zijn : wie haar sympatiek overkwam mocht zich omzeggens alles permitteren, maar wie haar "niet aanstond" om de ene of andere reden kreeg het wel te verstaan! Sommige klanten wilden echter alleen door haar bediend worden, andere door mijn vader. Zij lieten liever andere klanten voorgaan om toch door de gewenste persoon bediend te worden.

Op 1 april was het uitkijken geblazen bij het personeel : een winkeljuffrouw ging ooit zonder argwaan bij Simoens in de Korte Dagsteeg tien koperen nagels verwickeld in zilverpapier halen, terwijl een andere in de Gouden Duif op de Vrijdagmarkt vroeg een lege fles te vullen met een liter "huile de bras". Minder aangename gebeurtenissen kwamen ook voor. Men had op een bepaald ogenblik vastgesteld dat op het atelier de voorraad glas abnormaal snel verminderde. Op zekere avond dook een personeelslid met zijn borst helemaal bebloed de trap op : de man was uitgegleden terwijl hij glasplaten onder zijn jas verborg!

Nog een woord over de klanten, want ook bij hen kon men pittoreske figuren ontmoeten. Mijn vader herinnert zich bv. nog heel goed "Zot Sofietje" uit de jaren 1920-30. Men moet eerst weten dat zij erg vaderlandslievend was. Zij kwam regelmatig bobijnen driekleurig koord kopen. Na enige tijd en met steeds toenemende perplexiteit, durfde mijn grootmoeder het aan haar te vragen waartoe die "Belgische" koordjes moesten dienen. "C'est pour attacher mes jaretelles..." antwoordde Zot Sofietje. Voor de eerste wereldoorlog kwam er wekelijks een boerinneke een van die driehoekige potjes rode inkt kopen

Fig. 5. Uitstalraam uit de jaren twintig of dertig.

(met een gleufje voor de pen). Aangezien die vrouw heel waarschijnlijk amper kon schrijven of misschien zelfs analfabeet was, werd er verondersteld dat zij door een of andere notaris, schoolmeester of pastoor uit haar dorp gestuurd werd. Na ettelijke maanden wekte de hoeveelheid gekochte inkt toch enige verwondering op. Ondervraagd, antwoordde het boerinneke heel gewoon dat zij, om een mooie kleur te bekomen, rode inkt voegde bij de boter die zij op de markt kwam verkopen! Ik kan onmogelijk alle tafereeltjes vertellen waarop wij "vergast" werden. Meestal werden die koddige of nare voorvallen 's middags of 's avonds aan tafel medegedeeld en nagepraat.

De Papeterie Anglaise was een zaak "met standing". Daarenboven bleven bepaalde ouderwetse gewoontes bestaan. Zo bijvoorbeeld waren er zeker weinig winkels in Gent waar men nog aanvaardde dat sommige families een jaarlijkse rekening toegestuurd kregen! De cliënteel van "oude families" betekende echter niet dat alle klanten uit de hogere sociale standen kwamen. De cliënteel bestond zowel uit lieden van de oude adel en van de wereld der "katoenbarons" als van de burgerij en de middenstand. Menige werkmensen werden trouwe klanten, eenmaal dat een zekere drempelvrees overwonnen was en dat zij vastgesteld hadden dat vele artikelen in feite goedkoper waren dan zelfs in grootwarenhuizen. Bij alle standen kon men charmante mensen tegenkomen en "peerdezoagen", eenvoudige mensen en dikke nekken. Wat systematisch koude rillingen veroorzaakte was het opengaan van de deur om vijf voor twaalf, ergens in april of in mei, en het binnenstappen van ouders met kindjelijef, om "kommuniezoantjes" te kiezen. Wanneer men de moeder blij-

Fig. 6. Gevel in juni 1945. De stijl van de versieringen en opschriften evolueert zonder dat er structurele veranderingen aangebracht worden.

moedig aan het kind hoorde zeggen : "... en ge moogt kiezen wat ge wilt", dan voelde men aanstonds zijn buik grollen van honger en spanning, want dat was het teken dat het heel lang ging duren. Wanneer het kindervingertje beslist en vlug op een van de modellen geduwd werd, weerklonk de stem van een der ouders : "Ah neen, dat toch niet!". Na een uur "kiezen wat het wilde" werd het kind door de ouders naar buiten meegesleurd met de afgrijselijke melding : "We zullen eens terugkomen...". Anderzijds, waren er mensen die zomaar eens binnenwipten om vriendelijk goeiendag te zeggen of om even uit te blazen. Iemand die alzo geregeld "passeerde" was onze betreunde voorzitter Gaston Hebbelynck, steeds op zoek naar een inlichting of een documentje.

Kortom, iedereen werd er zo taktvol mogelijk bediend, d.w.z. op zo'n wijze dat de klant zich zoveel mogelijk op zijn gemak voelde, wie hij ook was. Iedereen werd dus bediend in zijn taal, dus ook in het Gents. De Engelse gemeenschap te Gent voelde er zich thuis. Doch eerlijk gezegd, was er wel een taal die om begrijpelijke redenen in onze anglofiele familie met enige tegenzin gesproken werd, nl. het Duits. Maar ja, die toerist was misschien zelf een anti-fascist en een van de eerste slachtoffers van het nazisme...

Ik ben er van overtuigd dat dit kort artikel - een mengsel van menselijke tafereeltjes en van materiële documenten - bij vele oude klanten, personeelsleden, leveranciers, en Gentenaars in het algemeen, allerlei soorten herinneringen zal oproepen. Andere gekende oude zaken zijn uit het stadsbeeld verdwenen (bv. 1991 zag het einde van de firma Robert Rosseau in de Tussen 't Pas), zijn verhuisd of zijn gemoderniseerd geworden. Ik zou hier bij de eventueel overlevende families een oproep willen doen opdat ook zij interessante documenten zouden publiceren en onze lokale "oral history" op

papier zouden vastleggen.

Ik hoop dat mijn initiatief het begin van een soort aparte rubriek in G.T. zal betekenen.

Prof. Dr. Frank Olof ÖDBERG
St.-Maria-Horebeke
